

ПЕРАКЛАД ЯК АКТ МІЖМОЎНАЙ КАМУНІКАЦЫІ

Л.П. Місюкавец

Палескі дзяржаўны ўніверсітэт, mlp-1963@tut.by

Для арганізацый, якія актыўна працуюць або плануюць супрацоўніцтва з замежнымі партнёрамі, абавязковай умовай паспяховай знешнеэканамічнай дзейнасці з'яўляюцца не толькі граматычныя складзеныя фінансавыя дакументы, але і іх якасны пераклад. Памылка ў перакладзе мытных дэкларацый, суправаджальнай дакументацыі, банкаўскіх дакументаў можа выклікаць зрыў тэрмінаў пастаўкі, затрымкі ў атрыманні валютнай выручкі. У выніку кампанія будзе несці значныя фінансавыя страты, несупастаўляльныя з выдаткамі на якасны пераклад.

Лінгвістычны падыход да вивучэння перакладу мае на ўвазе пытанне пра характар суадносін двох моў і іх стылістычных сродкаў і аналіз моўных сродкаў выразу, якія выкарыстоўваюцца пры перакладзе. Але, паводле А.В.Фёдарова, лінгвістычны шлях вивучэння не з'яўляецца дастатковым для пастаноўкі і рашэння ўсіх праблем перакладу. Неабходны ўлік псіхалагічных, этнаграфічных, гістарычных, сацыякультурных, краіназнаўчых аспектаў [1; 21–23].

Пераклад – гэта комплексная і шматгранная дзейнасць, падчас якой адбываецца не проста замена адной мовы іншай. У перакладзе ўзаемадзейнічаюць розныя культуры, розныя асобы, розныя традыцыі. Пераклад з'яўляецца каштоўнай крыніцай інфармацыі пра мовы, якія ўдзельнічаюць падчас перакладу, і пра культуры, якім гэтыя мовы належаць. Сучасная тэорыя перакладу зыходзіць з таго, што пераклад, як і мова, з'яўляецца сродкам зносінаў. Таму мэта лінгвістычнага і камунікацыйнага даследавання перакладу – стварэнне камунікатыўнай мадэлі перакладу.

Камунікатыўная канцэпцыя перакладу ўлічвае асаблівасці перакладу як акту міжмоўнай камунікацыі. Такі падыход закладзены ў працах расійскіх навукоўцаў В.Н. Камісарова і А.Д. Швейцара. Асновай для супастаўлення ў перакладзе з'яўляюцца элементы камунікатыўнага працэсу, у прыватнасці мэты зносінаў. Ключавымі паняццямі ў камунікатыўнай тэорыі перакладу з'яўляюцца паняцці камунікатыўнага намеру і камунікатыўнага эфекту.

Камунікатыўны намер – гэта мэта, якую ставіць перад сабой адпраўнік паведамлення падчас камунікацыі: паведамленне атрымальніку інфармацыі пра навакольны свет, імкненне адпраўніка выказаць сваё стаўленне да інфармацыі, якую паведамляе, падахвочванне атрымальніка да здзяйснення дзеянняў. Камунікатыўны эфект – гэта ступень, у якой адпраўніку атрымалася данесці да атрымальніка свае камунікатыўныя намеры. Ступень камунікатыўнага эфекту залежыць ад дзейнасці (эфектыўнасці) абраных адпраўніком моўных сродкаў і ад фонавых ведаў атрымальніка (ступені яго інфармаванасці пра прадмет зносінаў).

Камунікатыўныя намеры адпраўніка зыходнага тэксту ўтвораюць аснову, на якой адбываецца супастаўленне зыходнай мовы і мовы перакладной. У зыходнай мове мэты зносінаў выяўляюцца пры дапамозе сваіх спецыфічных моўных сродкаў, перакладчык павінен знайсці ім адпаведнасці ў мове, на якую перакладаецца тэкст, каб выразіць тыя ж самыя мэты зносінаў, г.зн. набор лексічных і граматычных адзінак, праводзячы неабходныя пераўтварэнні (трансфармацыі).

Перакладчыцкія трансфармацыі – спецыяльны від міжмоўнага перафразавання, які выяўляецца ў змене фармальных (лексічныя ці граматычныя трансфармацыі) ці семантычных (семантычныя трансфармацыі) кампанентаў зыходнага тэксту пры захаванні інфармацыі, прызначанай для перадачы. Тыпалагічна яны падпадзяляюцца на стылістычныя, марфалагічныя сінтаксічныя, семантычныя, лексічныя і граматычныя трансфармацыі [2, 29].

Стылістычныя трансфармацыі заключаюцца ў змене стылістычнай афарбоўкі перакладнай адзінкі. Марфалагічныя трансфармацыі маюць на ўвазе замену адной часціны мовы іншай ці некалькімі часцінамі мовы. Сінтаксічныя трансфармацыі – змена сінтаксічных функцый слоў і сло-

вазлучэнняў, якія суправаджаюцца перабудовай сінтаксічных канструкцый. Семантычныя трансфармацыі заснаваны на разнастайных прычынна–следчых сувязях, якія існуюць паміж элементамі апісаных сітуацый. Лексічныя трансфармацыі ўяўляюць сабою адхіленні ад прамых слоўніковых адпаведнасцяў, звычайна з–за таго, што аб'ём значэнняў лексічных адзінак зыходнай мовы і мовы на якую перакладаецца тэкст не супадае. Граматычныя трансфармацыі – гэта ў першую чаргу перабудова сказа (змяненне яго структуры) і магчымыя замены – як сінтаксічнага, так і марфалагічнага парадку. Яны абумоўліваюцца рознымі прычынамі – як чыста граматычнага, так і лексічнага характару, хоць асноўную ролю іграюць граматычныя фактары.

У рэальнай практыцы перакладу трансфармацыі звычайна бываюць змешанага тыпу і сустракаюцца ў розных камбінацыях [3, 12].

Праца над перакладам патрабуе строгай паслядоўнасці, што абумоўлена цяжкасцямі моўнага, тэкставага характару: ад працы са словам, словазлучэннямі, фразеалагізмамі, сказамі – да тэкстаў.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Федоров, А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) / А.В. Федоров – М: Издательский дом «Филология ТРИ», 2002. – 415с.
2. Швейцер, А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты / М, 1988.– 245с.
3. Комиссаров, В.Н. Общая теория перевода: учебное пособие / Н.Комиссаров –М.:ЧеРо, 1999.–136 с.